

ענין בשולי גויים

מאת הרב יהושע מאמאן

ישראל בין שהניח ישראל והפך גוי מותר, ואינו אסור עד שתהיה החילתו וגמרו ביד גוי ע"ש, וכן פסק הרמב"ם בהל' מ"א פרק י"ז הלכה ט"ז ע"ש, וכן פסק מר"ן מלכא ביור"ד סי' קי"ג ס"ו וז"ל כל שבשלו ישראל מעט בישולו בין בתחילה בין בסוף מותר לפיכך אם הניח הגוי בשר או קדרה ע"ג האש והפך ישראל בבשר והגיס בקדרה, או שהניח ישראל וגמר הגוי הרי זה מותר ע"ש, והנה בהאי דינא לא נקטו כלל ענין הבערת אש כדנקטו באפית הפת כמש"ל, מזה משמע להדיא שהבערת אש בבישול וכ"ש השלכת קיסם לא מעלים ולא מורידים, אלא העיקר לדינא בבישול הוא הסייע בגוף התבשיל גופיה וכמש"ל להדיא בדברי מר"ן ס"ז וז"ל אין שגירת התנור מועלת אלא בפת וכו' ע"ש, (לקמן בעה"י יתבאר סעיף זה ג"כ בהרחבה, גם הניפוח שהוא כחתי יתבאר ג"כ לקמן במקומו בהרחבה אליבא דמר"ן מלכא), ובכך לפי האמור מוכרה לפרש דמש"ל בס"ו בבבא ה"א לפיכך אם הניח הגוי בשר או קדרה ע"ג האש ואח"כ ישראל הפך בבשר והגיס בקדרה, הוא לאו דוקא אלא ה"ה אם הגוי הוא שהדליק האש והוסיף והניח הקדרה ע"ג האש, בכ"ז אם ישראל הפך בבשר והגיס בקדרה מותר, וכן מ"ש בבבא בתרא או שהניח ישראל הגוי הרי זה מותר, ה"ה ג"כ אם הגוי הוא שהדליק האש, וישראל הניח הקדרה ושוב חזר הגוי והגיס בקדרה בכ"ז מותר, אחר שישאל הניחה במקום הראוי להתבשל, וכן אם הגוי הדליק האש והניח ג"כ הקדרה ע"ג האש, וישראל בא אחריו והגיס בקדרה, ושוב חזר הגוי וגמר הבישול כגון שהוסיף להגיס בקדרה למהר בישולה, בכ"ז

ראה ראיתי בספר הלכה למשה (לידידי הרב משה מימון, רב בקרית אתא) בחי"ד סי' א' שפסק בסינא חריפא ובקיצור נמרץ וז"ל חשש משום איסור בישולי גויים, פסק מר"ן ביו"ד סי' קי"ג סי"ד וז"ל ביצה אעפ"י שראוי לגומעה חיה אם בשלה גוי אסורה ע"ש, הרי מפורש דבבישול ביצה יש משום בשו"ג, מיהו לזה יש תקנה כמ"ש מר"ן שם ס"ו כל שבשלו ישראל מעט בישולו בין בתחילה בין בסוף מותר ע"ש, וא"כ בנדו"ד אפשר לו לפועל הנו' שינפח קצת במפוח של הפרימוס וכדומה או יגיס בקדרה ומותר, וכן יכול להשליך שם קיסם וכדומה עיין להש"ך שם בסי"א ע"ש עכ"ד.

ואנכי הרואה ששני האופנים הנ"ל שכתב הל"ה (א) שינפח קצת בפרימוס, (ב) להשליך שם קיסם וכדומה ע"ש, אינם צודקים לדינא לדעת מר"ן מלכא דקי"ל כוותיה אפי' נגד אלף פוסקים כידוע, ואין שום ראיה להתיר באופנים הנז' מסעיף ו' הנ"ל גם מ"ש עיין בש"ך סקי"א, גם מזה אין שום ראיה כו"ע כי שם הש"ך דבר בקדשו אליבא דמור"ם דמתיר בקיסם ולא אליבא דמר"ן מלכא, ובכך הנני מציג כאן מה שכתבתי בענין הקדוש הלזה בהרחבה כדרכי בקדש, עם החידושים אשר נתחדשו לי כיד ה' הטובה עלינו בהיותי מסדר ועורך הערותי אלה, וזה החלי, בעזר צור גואלי.

הנה ענין זה מקורו נפתח בתלמודא במסכת ע"ז דף ל"ח ע"א ושם נאמר אמר רב יהודה אמר שמואל הניח ישראל בשר על גבי גחלים ובא גוי והפך בו מותר, ועוד שם בע"ב נאמר אמר רבה בר בר חנא אמר יוחנן בין שהניח גוי והפך

גוי התבשיל על הגחלים ובא ישראל וחתה בגחלים מותר אעפ"י שהיה מתבשל בלי תתוי ע"ש, אך רבנו הרמב"ן והר"ן והריב"ש והרשב"א והראשונים ע"ה מארייהו דסעיף ז' כולם סברי מרנ"ן דהפך ואמר שמואל קאי אבשר ולא אגחלים, הנה הכל ערוך בב"י לך נא ראה, ושם סיים בב"י בדב"ק ואמר ומיהו יש לדחות דע"כ לא אמרו אלא בהדלקת והאש להתחמם בו או לבשל דברים שאינם עולים על שלחן מלכים או שהן נאכלין חיים, משא"כ בתנור וסתמו אינו אלא לאפות בו אבל שמחתה בגחלים בעוד הבשר עליהם ומקרב בישולו משרא שרי אפי' לדעת הר"ן ודוחק עכד"ק ע"ש, והנה אחר שסיים ודוחק משמע מזה דלא ניהא ליה בחילוק זה ולעולם יש לומר אליבא דרבנ"ן הנ"ל שגם החיתוי באופן הנז' שהוא באמת עדיף מהדלקה והבערה שלפני הנחת הקדרה אסור, ולזה לא העלה על ספר הש"ע הלכה זו להתיר, אך רבנו מור"ם ע"ה שם בדרכי משה סק"ד כתב בפשיטת וזל"ה וג"ל דס"ל לכל הני רבוותא דתתוי נמי אסור כמו הדלקה ומה שאמרו דאם הפך בבשר או הגיס שרי אינו ר"ל הפך בגחלים היינו תתוי אלא קאי אבשר כמ"ש הרמב"ם הפך בבשר או הגיס בקדרה שרי, אמנם מדברי מהרא"י שכתבתי לעיל וכו' משמע פשוט להתיר ע"י חיתוי וכן פסק בארוך להתיר ע"י חיתוי והשלכת קיסם וכו' וכן הוא במרדכי דחיתוי מהני וכ"ש עשית האש עכד"ק ע"ש, (מדברי המרדכי הנז') משמע שהוא סובר דחיתוי גרע מעשית האש ודלא כמש"ל מרן הב"י, וקשה ליישב ולומר דהמרדכי מיירי בחיתוי שלפני הנחת הקדרה, ואין כאן מק"ל בזה) ולכן מור"ם פסק שם בש"ע בסעיף ז' בהגהה בשם יש חולקין דתתוי בגחלים מותר גם לענין בישול כמו לענין פת ע"ש, להורות שדעת מרנ"ן היא לאסור בחיתוי בבישול, וכן כתב להדיא הגאון פ"ח שם סק"ג וזל"ה ולפיכך אין לזנוז מפסק המחבר דתתוי לא מהני בבישול ואף בדיעבד אסור כהסכמת כל הראשונים ע"ש.

ושוב ראיתי שם בב"י לקמן שכתב בפשיטות שהתתוי אסור אליבא דהנהו רבנן ע"ה וזל"ה, ומ"ש

מותר כי העיקר הוא שיהיה סיוע ישראל בגוי התבשיל או בהנחת הקדרה ע"ג האש למקום הראוי להתבשל, או בהגסה בתבשיל באופן המועיל מן הדין ואז מותר, ומ"ש הרמב"ם ומרנ"ן שם בלשונם בין בתחילה בין בסוף, דלכאורה משמע מזה דדוקא באחר מהם מותר, לא כן אם הגוי התחיל וגמר בסוף וישראל סייע באמצע אסור, הוא לאו דוקא אלא אף בכח"ג מותר, והא דנקט' לשון זה הוא רק לגבי ההנחה וההגסה דנקטו בהאי דינא.

אך הדלקת האש לפני הנחת הקדרה וכ"ש השלכת הקיסם (והגיפוח שנהיה אחר שהקדרה נתונה ע"ג האש שהוא כחיתוי יתבאר לקמן בהרחבה), כל זה לא מעלה ולא מוריד בבישול כלל אליבא דמרנ"ן מלכא דק"ל כוותיה וכמשל"ק.

וכן יש לדייק מדברי ר"י הנ"ל דאמר עד שתהא תחילתו וגמרו ביד גוי ע"ש, וכן נקט רבנו הטור בהרחבה וזל"ה ולא אסור אלא כשכל הבישול ע"י גוי אבל תחי' או סופו ע"י ישראל מותר ע"ש, משמע להדיא דדוקא כשנעשה הכל ע"י גוי אסור אך היכא שיש סיוע ישראל, בכל אופן שיהיה מותר, וכן מפורש יוצא מדברי הרדב"ז (מכ"י הניצב שמה סביב הרמב"ם וזל"ה כל שבשלו ישראל וכו' מימרא דר"י בין שהניח גוי והפך ישראל בין שהניח ישראל והפך הגוי מותר, ואינו אסור עד שתהא תחי' וגמרו ביד גוי הלכך כל שסייע ישראל בבישול מותר כי ההיא דפת עכד"ק ע"ש, אך אמנה מ"ש וסיים בדב"ק אליבא דהרמב"ם כי ההיא דפת, זה לאו דוקא כי החיתוי והשלכת קיסם המועילים בפת כמ"ש הרמב"ם שם הלכה י"ג, אינם מועילים בבישול לדידיה וכמשל"ק.

אך אמנה החיתוי שלאחר הנחת הקדרה אליבא דרבנן מארייהו דהאי דינא דסעיף ז' הנז' יש חילוקי דעות בזה בין מרנ"ן מלכא ומור"ם ע"ה, כי שם בגמרא נאמר אמר רב יהודה אמר שמואל הניח ישראל בשר ע"ג גחלים ובא גוי והפך בו מותר וכמש"ל, ורבנו הטור סובר דהפך דאמר קאי אגחלים כדמוכח ממה שכתב וזל"ה כיצד הגיה

ועוד שם בסקי"ג כתב על דברי מר"ן מלכא בסי"א שכתב וזל"ה הניח הגוי לשומרו וכו', היא דעת הרשב"א, ולדעתי אפילו סלקו הגוי והחזירו שרי וכו' עי"ש.

ועוד ראה ראיתי להרדב"ז בחדשות סי' ג' שכתב וזל"ה, תשובה: על הקיסם של הפת אנו בושים אלא שאתה בא להוסיף עלינו גם בתבשיל וזל"ה הרא"ש ותימא על מה שנוהגין האידנא להקל בהשלכת קיסם לתנור וכו' והנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין עי"ש, ובשלמא גבי פת התירו ע"י קיסם מפני שלא היו רוב הציבור יכולין לעמוד בה אבל גזירת שאר בישולים היו יכולין לעמוד בה ולא התירו אלא שיסייע ממש בבישול או להתות בגחלים, וכן נראה מדברי כל הפוסקים, אלא שראיתי כתוב בספר כל בו שהשלכת עץ סגי בבישולי גויים ולא חילק בין פת לתבשיל, ואין אנו סומכין עליו בזה ולא התירו אלא בפת ובדוחק משום הכירא בעלמא שפת של גויים אסור, אבל בבישולי גויים כ"ע ידעו דאסור הלכך לא סגי בתנור בלבד אלא שיסייע בבישול, הלכך בנדו"ד אם השליך לתוך התנור זבל שמעלה שלהבת שיש בו שיעור לסייע בבישול מותר, ומפני ששולחים את התבשיל ע"י נערים וגם אין כל אדם יודע שיעור זה, הנכון ללמד אותם שניחו התבשיל בפי התנור במקום הראוי להתבשל קצת, ואעפ"י שהגוי יכניס אותם בפנים אין לחוש שהרי סייע ישראל בבישול עכד"ק עי"ש, הנה גם זהו סובר שהחתי מותר בבישול וכוותיה דמור"ם, ואפשר לומר שהוא ואור החיים הפר"ת ע"ה הנז' סוברים דהנהו רבנן גם הם סברי מרנן דהחתי מותר אחר דמקרב בישוליה, ולזה כתב וכן נראה מדברי כל הפוסקים, ודלא כוותיה דמר"ן מלכא ומור"ם, דפשיטא להו דהנהו רבנן דעתם דע"ל לאסור וכמש"ל שא נא עיניך וראה, המורם מן האמור דדעת מר"ן מלכא החתי בתבשיל וכ"ש השלכת קיסם אסור ולא מהני, ורק לדעת מור"ם מותר שפסק כוותיהו דמהרא"י והארזר והמרדכי הנ"ל וכמש"ל, והגפוז הוא כחתי וכמ"ש מור"ם שם בסי' קי"ב ס"ט בשם רבנו הטור והאגור בשם ר"י מולין עי"ש,

רבנו הלכך אפילו בשלו כמאכל בן דרוסאי ובא ישראל וחתה בו וגמר מותר, לטעמיה אויל שסובר דחתוי גחלים מועיל להוציאנו מידי בישול גויים וכבר כתבתי שאין דעת הפוסקים כן עכ"ד עי"ש, וכ"כ עוד להדיא בכסף משנה שם הלכה י"ד וזל"ה ונ"ל דהאי היפוך בבשר לא להפלו מצד שהוא מונח בו וכו', אלא כשמנענעו והוא מונח על האש מיירי ועי"כ הובערו הלפידים ונתקרב בישולו אבל היפוך ישראל בגחלים אינו מועיל להוציא מידי בישול גויים כמו שמועיל בפת, וכ"כ הר"י והרשב"א והר"ן והריב"ש וכ"ן מדברי רבנו שכתב הפך בבשר ולא כתב הפך בגחלים עי"ש.

אך אמנה הרב הגאון פרי תואר ע"ה שם סק"י פסק רק כהרמ"א, דחתוי המועיל לתקן האש למהר בישולו מהני אף בבישול וזל"ה ע"כ אני אומר דאין הנידון דומה דבהיתוי איכא למימר דשרי מטעם דמקרב בישוליה והוה ליה מבשל הישראל מעט וכמו שכתב האו"ה וכו' וסברא היא ודלא כהפר"ח דדהה דברי הרמ"א בין בדין זה בין בדין החיתוי, ולדעתי דלא כהרמ"א בדין זה וכרמ"א בדין החיתוי עכד"ק עי"ש, אך לדין העיקר להלכה כוותיה דמר"ן מלכא כידוע, וכ"כ הכפ"ה שם אות ג"ן וזל"ה ומיהו כל זה אינו עיקר לדינא אלא כפסק הש"ע ואף בדיעבד אסור, פר"ח שם וסוף אות י"ג, לחם הפנים שם, וכ"כ זבחי צדק אות ל"א דלדין בני הספרדים אין לנו אלא דברי מר"ן זצ"ל שקבלנו הוראותיו ולא הדלקת האש ולא השלכת קיסם וכ"ש חתוי אינו מועיל כלל אצל בישולי גויים ואפי' בדיעבד אסור עכד"ק עי"ש, (ובדרך אגב יש להעיר שמ"ש הרב זבחי צדק הנז' בלשונו וכ"ש חתוי אינו מועיל כלל, אחר המח"ר מכת"ר לא דק בזה כי לפי סברת מר"ן הביי החתוי שאחר הנחת הקדרה עדיף אף מהדלקת האש שלפני הנחת הקדרה וכמש"ל ודו"ק).

ואל תתמה על החפץ לאמר א"ך הפרי תואר ע"ה פסק כהרמ"א ולא כמר"ן מלכא, כי כך דרכו בקדש בכמה מקומות, ראה בסי' זה גופיה בסקי"ב שהעלה להלכה דלא כוותיה דהרשב"א ומר"ן דפסק כוותיה,

רק לענין אפית הפת. לא לענין הבישול וכמ"ש להדיא שם בסי' קי"ג אות ג' ע"ש ומשמ באר"ה.

ועל פי האמור א"ש מ"ש מר"ן סמוך ונראה בס"ז וול"ה אין שגירת התנור מועלת אלא בפת אבל בשאר המתבשלים אין שגירת התנור ולא הדלקת אש מעלה ומוריד אלא ההנחה דוקא לפיכך הרוצה לבשל מחבת בתנור של גוי צריך שיתן ישראל המחבת לתוך התנור למקום הראוי להתבשל בו ע"ש, ודין זה לקוח מהנהו רבנו עליונים למעלה הל"ה הר"ן והריב"ש והרשב"א והראשונים ורבנו יונה כמפורש בב"י ובבאה"ג ע"ש, והוא"ל דמ"ש אלא ההנחה בלבד הוא לאו דוקא אלא פשו"ב שגם ההגסה מהני להחיר וכמ"ש שם בס"ז ואתיא בקר"ח מההנחה וכמ"ש שם בגמרא ל"ה ע"ב וול"ה אבעיא להו הניח גוי והפך ישראל מהו אמר רב נחמן בר יצחק ק"ח גמרו ביד גוי מותר ביד ישראל לא כ"ש, אתמר נמי אמר רבה וכו' ע"ש, והפך היינו הפך בבשר דומיא דמגיס את הקדרה דתני לה בהדיא בבביתא שם ל"ה ע"ב וכמ"ש בב"י (ודלא כהטור) ע"ש ומשמ באר"ה, ומ"ש שם בס"ז אלא ההנחה דוקא (והוא לשון הריב"ש וכמ"ש בב"י), לא בא לשלול אלא ההבערה שאינה מועלת בבישול, ולזה מר"ן סתם דב"ק בסעיפים אלה להורות כי הם מוסכמים יחד וזה פשו"ט, ולך נא ראה בב"י שם בהרחבה ומשמ באר"ה.

ועוד הוא"ל דמ"ש מור"ם ס"ו אפי' לא היה מתבשל בלא סיוע הגוי ע"ש, הוא נגד מר"ן מלכא, כי הרי שם בביתו הנאמן פי' ואמר ומ"מ יש לתמוה על הרמב"ם ורבנו שלא כתבו דהא דשרי בהניח ישראל והפך הגוי דוקא בדלא עביד גוי אלא קרוב בישול כדאמרינן בגמרא אבל היכא דאי לא הפיך גוי ביה לא הוה בשיל אסור וי"ל שרבנו סמך על מ"ש אח"כ גבי הניח ישראל ע"ג גתלים עוממות, והרמב"ם אפשר שנראה לו שהוא דבר פשוט ולכן לא הוצרך לכתבו עכד"ק ע"ש, וא"ך היה לו למור"ם לכתוב דין זה בשם יש אומרים להורות שהוא כנגד מר"ן בזה, אלא שכך מצינו לו בכמה מקומות שאיננו מדקדק בזה כידוע, ולך

נהנה מה"ן בב"י הביא דברי המ"ך וול"ה מ"כ והצפוח: בפה מועיל בבישולי גויים דחשיב כגופו צדאיה: מפרק כיצד הרגל גבי חצי גזק צרוות דחשיב חציו, ונפוח הפה חשיב כגופו כמו דמייתי החם וכו'. ומיהו חיינו דוקא כשנפוח מדליק העצים והכבויים ונדלקים ע"י כהו אבל אם יש גחלים להחשות ועצים דולקות ובניפוח מוסיף החמימות אעפ"י שהכל דולק בלא"ה כמו שעושים הנפתים אלו לא מקרי בישול כיון דבלא"ה יש חמימות די ולחתיכה יזו ובחמימות לא יתקרב בישולו אפי' פורתא בהא לא קאמינא, ומשמע מדבריו שהאריך בזה שם דלא שניא לן בין נופח בפה לנפוח במפרח או בשפופרת ע"ש, והוא"ל דאעיקרא דדינא לדעת מר"ן מלכא כל זה לא מהני אלא בפת, לא כן בבישול אפי' החיתוי ביד גופיה ובאופן דמקרב בישוליה לא מהני וכמ"ש, והביא דברי המ"כ רק להודיענו עיקר ההלכה שהנפוח הוי כחתי ביד ונ"מ לדידן לענין אפית הפת וק"ל.

אך אמנה אעיקרא דדינא מה שכתב המ"כ בסר"ד דהחמימות לא מקרב בישולא אפי' פורתא, אחר המחי' מק' תורתו זה דוחק רב כי הוא נגד הסברא שא"א לומר שהוספת החמימות בכל אופן שתהי' אינה מקרבת הבישול אפי' קצת, ומר"ן מלכא לא נחית כאן לדקדק בזה, אחר שבלא"ה אין צפ"מ לדידן בזה כי בבישול ס"ל דלא מהני אפי' החתוי ביד וכמ"ש, ולענין אפית הפת קי"ל להלכה אפי' קיסם כל דהו מהני וכמ"ש וד"ק.

ושוב ראה ראיתי להגאון פר"ח ע"ה שם סי' קי"ב סקי"ט שהשיגו בזה וול"ה ואם נפח במפוח או אפי' בפה ואפילו שהגחלים לוחשות והעצים דולקות מהני הנפוח לפי שע"י הנפוח מוסיף חר מימות ספי וכל חמימות מקרב בישולא, וכמ"ש הרשב"א דכל קיסם וקיסם מוסיף בחום התנור ומקרב הבישול והכא נמי דכוותה, וכל זה דלא כמ"כ שהביא הבי' בסי' קי"ג ע"ש עכד"ק, והכפ"ה שם בסי' קי"ב אות ג' הביא דברי הפר"ח דהו' והוסיף ציין לשפ"ד אות י"ט, ערוך השלחן סוף אות כ"ו, ובהי' צדק אות ל' ע"ש, זאת אומרת שגם הם כך ס"ל כדעת הפר"ח וק"ל, וכל זה כתבו

כמפורש בב"י ובבאה"ג, וא"כ איך הפר"ח פי' דב"ק הפך ממארייהו דהאי דינא, ואיהו גופיה הוסיף וכתב בסו"ד ודלא כהרשב"א וכו' ומשמעות ר"ח דליתא עי"ש, הן אמת כי דרכו בקדש לחלוק על דבר מר"ן כידוע, אך לא לפרש דבריו הפך ממ"ש במקור הדברים אשר מהם לוקחו וזה פלא, ויש ליישב ולומר שמ"ש בלשונו פירוש מיירי כשנסתלק וכו', כוונתו היא פירוש הענין הלזה האמור שם בגמרא, מיירי דוקא כשנסתלק וכו' וכמו שסיים שם בסו"ד ואמר והכי מוכח בגמרא וכו' עי"ש, וכ"כ שם בסקי"ב וזל"ה דע דבדין הניח ישראל וגמר הגוי מיירי וכו' אבל בדין הניח הגוי וגמר ישראל יש מחלוקת הפוסקים בזה ודעתי דסתמא קאמר לה הש"ס ומיירי אפי' שהגיע למאכל בן דרוסאי וכו' ודו"ק עי"ש, אך הגאון הפר"ח זצ"ל שם סק"ט חלק עליו והעלה לאסור אפי' לא נסתלק מן האור וכוותיה דמר"ן עי"ש, וכ"כ הכנה"ג בהגב"י אות ג"ד הבי"ד הכפ"ה שם אות ג"ח עי"ש וזה ברור.

והוא"ל ג"כ כי מ"ש מור"ם שם ויש מתירין בכל ענין וכמש"ל, כלומר אפי' הגיע לגדר היתור ממאכל ב"ר, אך עוד לא נגמר בישולו כליל, לא כן אם נגמר בישולו לגמרי אפי' מור"ם וסיעתו קדישתא מודים לאסור וזה פשוט"ב, וכ"כ בגליון מהרש"א שם סביב הש"ע עי"ש, אך הכפ"ה שם אות ס' הביא דברי הר"אה אשר חדש בטובו ואמר שאפי' נגמר בישולו אם מצטמק ויפה לו מותר עי"ש, ולדידן העיקר כמ"ש מר"ן מלכא בס"ט וכ"כ הכפ"ה שם אות ס"ב וק"ל.

עוד הוא"ל דמ"ש שם על אותה הגהה הרא"ש והר"ן עי"ש, תיבת הר"ן היא ט"ס וצ"ל הר"ם כי הר"ן אוסר כוותיה דר"ח, והר"מ הוא המתיר וכמ"ש שם בב"י עי"ש.

והיכא שהניחו ישראל ע"ג האש מראוי להתבשל בו לפחות כמאכל בן דרוסאי הגם שאח"ך הגוי בא והפך והגיס בקדרה לפני שיגיע לאותו גדר, בכ"ז מותר לכו"ע וכמפ"ו שם בגמרא ל"ח ע"א ושם נאמר אמר רב יהודה אמר שמואל הניח

בא ראה עוד בבאה"ג שם אות ט' והט"ז שם סק"ו והש"ך סק"ח והרב מטח הונתן שם סביב השו"ע בסעיף זה מ"ש ליישב דברי מור"ם אלה שהם נגד התלמוד וכמש"ל ומשם באר"ה, אך הרב הגאון הפר"ח שם סקי"ג והגאון הפר"ח שם סק"י דחו הגהה זו מהלכה כי היא נגד הש"ס ופסקו דאפי' בדיעבד אם הניחו ישראל במקום שלא מתבשל לפחות כמאכל בן דרוסאי יש לאסור עי"ש, ועי"ע בכפ"ה שם אות מ"ז שכתב שגם הכנה"ג בהגב"י אות ל"ז כתב על דברי מור"ם אלה שהם תמוהים שהם נראים הפך הגמרא, וכ"כ בברכ"י בשיו"ב אות י"א וכ"כ והעלה לאסור מהר"י זיין בתשובה כ"י וע"כ כתב דיש למחות בנוהגים לתת בשר ע"ג גחלים והגוי עומד על ימינו להפך הבשר עד שנצלה עי"ש.

ובענין אם ישראל לא הגיס בקדרה עד שנתבשל ע"י גוי כמאכל בן דרוסאי, רבנו הטור בשם הרשב"א כתב שאסור אך מר אביו רבנו הרא"ש כתב שמותר, ומר"ן הב"י האריך בזה כדרכו בקדש ובסו"ד כתב וזל"ה והכי נקטינן דדברי ר"ח זצ"ל (הן הנה דברי הרשב"א שכתב לאסור משמו כמ"ש שם) דברי קבלה הם וכ"ש שהסכימו אתי רבוותא, והרא"ש הוא יחיד בדבר מיהו אם הוא שעת הדחק כגון ע"ש או ערב יו"ט או הפסד מרובה כיון דמדרי דרבנן כדאי הם הנך רבוותא דשרו לסמוך עליהם עכ"ד, וכך פסק בש"ע שם בס"י קי"ג ס"ט עי"ש, אך רבנו מור"ם חלק על זה וכתב בהגהה שם וזל"ה ויש מתירין בכל ענין (טור בשם הרא"ש ור"ן ור"ף) וכן נוהגין עכ"ד עי"ש, ועיין שם בד"מ מה שכתב בזה, והגאון פר"ח זצ"ל יצא לחלק וזל"ה וגמרו ביד ישראל יש לאסור וכו' פי' מיירי כשנסתלק מן האור וכן כל מאי דמפלגינן בס"י זה בין הגיע למאכל בן דרוסאי ללא הגיע מתוקם היכא דאיכא סלוק מעל גבי האש אבל אי ליכא סלוק אע"ג שהניחו הגוי מתחילה ונתבשל כמאכל בן דרוסאי אם נגמר ביד ישראל מותר וכו' זכן עיקר ודלא כהרשב"א וכו' ומשמעות דברי ר"ח דליתא עי"ש, אך אמנה פליאה דעת ממני כי הלא דברי מר"ן אלה לקוחים הם מהרשב"א ור"ח וכו'

והוא"ל עוד כי ראה ראיתי שם בפר"ח סקי"ד שכתב וזל"ה רבים טועים שאחר שהניחוה במקום הראוי מגביה אותה ברחת ומכניסה יותר בפנים. וזה אינו כלום כדלקמן בס"ח עי"ש, ולענ"ד קלת כמות שהיא אחר המהי"ר מק' תורתו נראה דיש לחלק חלוק רב ומוסבר והוא דשאני היא דכתב מר"ן בס"ח בהיכא שסלקה הגוי מהאש וכו' אסור מטעם רב והוא כי ע"י שסלקה מהאור נתבטל מעשה ישראל ולכן אסור, לא כן בנדו"ד שנסארה בתנור רק הגוי הוסיף והכניסה בפנים יש להתיר בפשיטות כי בזה לא נתבטל זמ"ע מעשה ישראל שהניחה תחי' במקום הראוי להתבטל לפחות כמאכל ב"ד וק"ל.

ובזה מתיישבים שפיר דברי הרדב"ז זצ"ל שכתוב באוהה תשובה הנ"ל וזל"ה הנכון ללמד אותם שיניחו התבשיל בפי התנור במקום הראוי להתבטל קצת ואעפ"י שהגוי יכניס אותו בפנים אין לחוש שהרי סייע ישראל בבישול עי"ש, ופשו"ב שכו"ר נתו רצויה, שאם הוא יסאר שם באותו מקום שהניחוהו יתבטל לפחות כמאכל ב"ד, כי אם הוא לא יגיע לגדר זה בודאי אסור וכמש"ל בהרחבה, ובזה עולים דבריו של הרדב"ז אליבא דהלכתא וכוותיה דמר"ן וזה פשו"ב לענ"ד, וכן יש להוכיח מדברי פר"ח שם סקי"ב (למרות שחלק על דברי הרשב"א ע"ה הן הנה דברי מר"ן בס"ח, ולדידן העיקר כוותיה דמר"ן שאסר אם סולקה מהאש וכמש"ל), בכ"ז מדבריו שכתב מהמשך דבריו וזל"ה אלא דמסתפק אני בהיכא דסלקו ושהה מסולק מעל האש עד שנתקרה דכאשר מחזירו הגוי הוי כתחילת בישול כיון דכבר פסקו מעשה ישראל ולא מנכר כלל דכבר נצטנן וכו' עי"ש, מכאן מוכח להדיא דנדו"ד שמעשה ישראל קיימים כי לא סולק מהאש ועומד בחמימותו בכתחילה, מותר אליבא דכו"ע אפי' לדעת הרשב"א וזה דבר מוסבר ודו"ק.

ושוב אחר הדברים האלה ראה ראיתי בספר הכפ"ה שם בס"י זה סקמ"ז שהביא דברי הפר"ח הנ"ל וכתב עליו וזל"ה והרב מהר"י זיין זצ"ל

ישראל בשר ע"ג גחלים ובא גוי והפך בו מותר וכו' והאמר רבי אסי אמר ר"י כל שהוא כמאכל ב"ד אין בו משום בישולי גוים הא אינו כמאכל ב"ד יש בו משום בשר"ג החם כגון דאותביה אסילתא ושקליה ואותביה בנורא עי"ש, ופי' רש"י זצ"ל וזל"ה ואותביה בסילתא, בסל אבל הכא דמנהא אגומרי בלאו הוסיק דגוי הוה מבשל להו לזמן מרובה עי"ש, ולכן אפי' הפך הגוי לפני שיגיע לגדר מאכל ב"ד מותר דקרובי בישולא דגוי לאו מילתא היא, וכן משמע להדיא מסתמיות דברי מר"ן שם ס"ו וס"ז שהם לקוחים ג"כ ממימרא הנ"ל כמ"ש בב"י ובבאה"ג עי"ש, וכדמוכח להדיא מדברי מר"ן בסיו"ד עי"ש, וכ"כ להדיא הפר"ח שם סקי"ב הפר"ת שם סק"ט עי"ש.

והיכא שישראל הניח הקדרה ע"ג האש ולפני שיגיע למאכל ב"ד סלקה הגוי או ישראל ושוב חזר הגוי והניחה ע"ג האש, הנה מר"ן שם בס"י קי"ג ס"ח כתבת וזל"ה נתן ישראל קדרה ע"ג האש וסלקה ובא הגוי והחזירה אסור אלא א"כ הגיע למאכל ב"ד וכו' עי"ש, ומ"ש וסלקה הוא לאו דוקא אלא ה"ה אם סלקה הגוי ושוב החזירה בכל זאת אסור, כי כך מפו' בב"י בד"ה כתב הרשב"א הניח ישראל ע"ג גחלים עוממות וכו' שם כתב וזל"ה וכבר נתבאר לעיל דלא שרינן בהפך הגוי אלא בשלא נסתלק מעל האור הא אם סלקו גוי או ישראל והחזירו גוי אסור עי"ש, וכ"כ הפר"ח שם סקי"ז והט"ז שם סק"ט, והש"ך שם סקי"ב, חלקו על הב"ח שחלק בין סלקה גוי לסלקה ישראל, ופסק הלכתא כוותיה דהרשב"א בת"ה שכ"כ בפ" שיטות וכיוצא מפו' ג"כ מדברי מר"ן בש"ע ס"א עי"ש והש"ך שם בסו"ד הוסיף וכתב וזל"ה: ודוקא בספק הקילו בזה אבל בודאי לא והוא מילתא דמס"ת תברא דכל דאסתלק ליה מעשה קמא פנים חדשות באו לכאן והוי בישול גוים ממש וכל אפיא שוין וכ"כ בפרישא ובלבוש עכד"ק עי"ש, (ולך נא ראה עוד שם סביב הש"ע במטה יהונתן מ"ש להסביר דברי הב"ח ודברי הרשב"א שהם חלוקים בדין זה, ומ"ש שם בהגהת הרה"ג מור"ש הכהן זצ"ל עי"ש ומשם באר"ה).

וכמו שהיה רוצה מר"ן בבי' לחלק בין הדלקת האש לחיתוי באש גם אליבא דהר"ן וסיעתא קדישתא דיליה וכמש"ל, אלא מאחר שאין כל אדם יודעים שיעור זה דמקרב בישוליה, לזה אסרו בבישוי גם החיתוי בכל אופן שיהיה ולא פלוג בין זה לזה כן נלע"ד ליישב דברי רבותינו הנ"ל ע"ה, וכן מוכח להדיא מדברי הרדב"ז וצ"ל בתשובתו הנ"ל וזל"ה תשובה על הקיסם אנו בושים אלא שאתה בא להוסיף עלינו גם בתבשיל וז"ל הרא"ש ותימא על שנוהגין וכו' והנח להם לישראל שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין ע"כ (היא התשו' הנ"ל), ובשלמא גבי פת התירו ע"י קיסם מפני שלא היו רוב הציבור יכולין לעמוד בה אבל גזירת שאר בישולי גוים היו יכולין לעמוד בה ולא התירו אלא שיסייע ממש בבישול או לחתות בגחלים וכן נראה מדברי כל הפוסקים, אלא שראיתי כתוב וכו' ומפני ששולחים את התבשיל ע"י גערים וגם אין כל אדם יודע שיעור זה (דמקרב בישול), הנכון ללמד אותם שיניחו התבשיל בפני התנור במקום הראוי להתבשל קצת וכו' ע"ש, הרי רבנו הרדב"ז ע"ה תנא דמסייעא לן בכל האמור"ל ב"ה ודו"ק.

אך מ"ש בהמשך דבר"ק או לחתות בגחלים, כבר כתבנו למעלה שזה נגד דעת מר"ן שא גא עיניך וראה למעלה ראש מ"ש בהרחבה כי ה' הטובה עלינו.

ושב אחר כל זה ראה ראיתי בעין יפה להטו"ז שם בסי' קי"ג סק"ז שכתב וזל"ה בר"ן כתוב הטעם ששגירת התנור בפת מלאכה מיוחדת בו ובי' מביאו עכ"ל, נראה פירושו שבפת צריך להסיק התנור ולהוציא כל הגחלים קודם שיאפה הלחם מה שאם כן בשאר תבשיל מסיק האור בשעה שהתבשיל מוסיף והולך תמיד ע"כ לא ניכר כ"כ מעשה ישראל עכד"ק ע"ש, והנה הפי' הלזה נראה ברור לענ"ד שהוא נגד מר"ן הבי' בהבנתו בדברי הר"ן וצ"ל, כדמוכח להדיא מדב"ק שם בבי' שאחר שכתב דברי הנהו רבנן עליונים למעלה מארייהו דס"ו הנ"ל ומתוכם כעין ההשמל הר"ן כמש"ל, סיים וכתב, על דב"ק, וזל"ה ומיהו

בתשובה הנז' חלק עליו דאין ראיה מהתם והעלה דהקפידה היא שלא יסלקם הגוי מהאור עד שיתבשל, וכתב שכן מצא כדבריו בתשובת הרדב"ז ח"א סוף סי' ג' וח"ג סי' תקכ"ז, ברכ"י אות י"ב זכ"ל ח"ג דף ס"ו ע"ב, ער"ה אות ז', ור"ל דהקפידה היא שלא יסלקם הגוי לגמרי מהאור עד שיתבשל כמאכל ב"ד אבל אם מגביה אותה בלחת ומכניסה יותר בפנים שרי ע"ש, וששתי כעל כל הון לקול תתם, שכוונתי לדעתם, דע"ל כן יהיה תמיד אמנן. אך אמנה יש לנו לדעת למה בתבשילין החמירו כל כך, ואיך מינהו אדינא, ובאפיית הפת הקילו כל כך אפי' בהשלכת קיסם בעלמא וכמ"ש הרמב"ם שם פי"ז הלכה י"ג ומר"ן שם בסי' קי"ב ס"ט וזל"ה ואפי' לא זרק אלא עץ אחד לתוך התנור התיר כל הפת שבו שאין הדבר אלא להיות היכר שהפת שלהן אסורה ע"ש, ושוב ראה ראיתי לרבנו הסו"ר ע"ה שם בסי' קי"ב שכתב וזל"ה וכתב א"א הרא"ש וצ"ל ותימא על מה שנוהגין האידנא להקל בהשלכת קיסם לתנור, ובהלכה שבין בני ישראל לבני בבל כתוב בני מזוה משליכים קיסם לתנור ובני מערב אומרים קיסם זה אינו מעלה ואינו מוריד אא"כ התענה ג' ימים מותר משום חיי נפש והנח להם לישראל מוטב שיהיו שוגגין זאל יהיו מזידין, וכ"כ הרמב"ם שאפי' לא זרק וכו' שאין הדבר אלא להיות היכר שפת של גוים אסורה ע"ש, והבי' שם האריך בזה כדרכו בקדש והביא דברי הרמב"ן שתפס על הרמב"ם בזה וכו', ובסו"ד סכ"ם וכתב ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרשב"א מס' כימים להתיר בהשלכת העץ, והטעם שכתב הרמב"ם טעמא דמסתבר הוא ומנהגן של ישראל שהוא תורה מסייען, הכי נקטינן ע"ש, המורם מזה שבפת מטעם שא"א לצבור לעמוד בגזירה זו כי הוא חיי הנפש לזה הורכחו להקל להם אפי' בהשלכת קיסם בעלמא, כי ע"י זה ידעו מיהת שהפת של גוים אסור ויפרשו ממנו, לא כן בשאר תבשילין ידוע להם האיסור ויכולין לעמוד בה, לכן אוקמא אדינא דדוקא הנחה והגסה מותר, והן אמת שבכל זאת היה ראוי להם לרבותינו להתיר מיהת בחיתוי שיהיה באופן המועיל מן הדין ז"א דמקרב בישוליה,

אינו מתיר בהשלכת קיסם כדמוכח להדיא בב"י סי' קי"ב בדין השלכת קיסם, שהביא דברי הרמב"ם והרשב"א ודברי הר"ן הנ"ל, ובכ"ז סכם להלכה וכתב וזל"ה ולענין הלכה כיון שהרמב"ם והרשב"א מסכימים להתיר בהשלכת העץ וכו' הכי נקטינן עי"ש, ולא צרף הר"ן אתם להתיר, מזה מוכח להדיא שהוא סובר דהר"ן למרות מש"ל, בכל זאת להלכה ולמעשה לא מסכים להתיר, ומ"ש שם אלא שקרוב אני לומר דהשלכת עץ מהני טפי וכו', הוא רק שקיל וטרי להשיב על דברי הרמב"ן ע"ה דאסור בהשלכת קיסם, ובהבאת גחלים לתנור התיר ראה שם ומשם באר"ה.

אך אמנה בכל זאת היכא שהשליך לתוך התנור עץ גדול דניכר לעין כל זמן קרוב בשוליה, יש לומר בפשיטות שגם הר"ן מסכים להתיר בזה, ולמרות שבבישול לא התיר הר"ן והנהו רבנן דעמיה בחתוי גחלים אפי' באופן דמקרב בישוליה וכמש"ל, בכ"ז באפיה יש לומר שהוא מסכים להתיר, כי זה הו"ו כחתוי דמשרא שרי באפיה וכמ"ש בגמרא אמר רבינא הלכתא הא ריפתא וכו' א"נ שגר גוי ואפה גוי ואתא ישראל וחתה ביה חתויי שפיר דמי (ישם ל"ח ע"ב) עי"ש, שמעינן מינה מיהת שמ"ש ששגירת התנור היא מלאכה מיוחדת בו וכו', פי' דבריו הוא כמ"ש מר"ן ב"י וכמש"ל, כי אם כוונתו כט"ז דבעינן מעשה רב והכר גדול כמש"ל, לא היה אומר דבר כזה אפי' בדרך שקלא וטריא, אלא ברור כמש"ל ודו"ק.

ועוד לפי' הט"ז הנ"ל יוצא דבתנורים שלנו ש' אופים הפת בעוד הגחלים שמה כידוע, למרות שהדליק ישראל האש כראוי בכ"ז אם הגוי אפה אסור לדעת הר"ן, וזה קשה ליאמר, ועוד מפשטא דתלמודא הנ"ל מוכח להדיא דהדלקת האש מהני אף בתנורים שלנו שהרי שם נאמר וזל"ה אמר רבינא הלכתא האי ריפתא דשגר גוי ואפה ישראל א"נ שגר ישראל ואפה גוי א"נ שגר גוי ואפה גוי ואתא ישראל וחתה בה חתויי שפיר דמי עי"ש, ופי' רש"י חתיית גחלת מחממת ומוציאה חום הגחלים עי"ש, משמע להדיא שישראל חתה אחר אפייית הגוי בעוד שהגחלים שמה ובכ"ז מותר, וכך פסק ונקט הרמב"ם

יש לדחות ולומר דע"כ לא אמרו אלא בהדלקת האש מאחר, שהיא נעשית קודם שיניח הבשר לצלות אינה הוכחה שהוא מדליקו לצלות בשר אלא להתחמם בו או לבשל בו דברים שאינם עולים על שלחן מלכים או שהן נאכלים חיים מה שאין כן בתנור דסתמו אלא לאפות בו, אבל כשמחמה בגחלים בעוד הבשר עליהם ומקרב בישולו מישרא שרי אפי' לדעת הר"ן ודוחק עי"ש, והנה מדב"ק אלה מוכח להדיא שהוא מפרש דברי הר"ן הנ"ל שמ"ש ששגרת ההנור היא מלאכה מיוחדת בו וכו', ר"ל שהתנור מיוחד רק לאפיה ולכן סתמו כפירושו שהוא מדליקו רק לאפות בו, ולזה מהני ליה הדלקת אש אפי' לפני האפיייה, לא כן בשאר תבש"י לין הדלקת אש לפני שיניח הבשר או הקדרה ע"ג אינה הוכחה שהוא מדליקו לאותו דבר, אלא מדליקו לאותם ענינים אחרים הנ"ל, ולזה ההד"ק לקה לפני הנחת הקדרה לא מהני, ולכן רצה הב"י להתיר אליבא דידהו הזתוי שנעשה אחרי הנחת הקדרה כי זה מוכח לכל, והגם שסיים וכתב על חילוק זה ודוחק, לא על עיקר החילוק כתב זה אלא על ההכרעה לדינא, ז"א הגם שהוא באמת חלוק טוב ומוסבר, בכ"ז דוחק להתיר אחר שמ" דבריהם דרבנן ה"ל משמע שאין להתיר אלא בהנחה או בהגסה בלבד לך נא ראה שם ומשם באר"ה, עכ"פ מוכח להדיא שהוא סובר ומפרש דברי הר"ן כמש"ל ודלא כהפי' הט"ז וזה פשו"ב לענ"ד ודו"ק, ועוד לפי' הט"ז הנז' מוכרח לומר שהר"ן חולק וסובר בהחלט דהשלכת קיסם לא מהני כלל אפי' בפת, כי לדידיה אפי' בפת בעינן מעשה גדול כה"ג, ודלא כהרמב"ם והרשב"א דסברי מרנ"ן להתיר אפילו בהשלכת קיסם וכמש"ל, וזנה ב"ה ראה ראיתי דברי הר"ן במקורם בהרי"ף דף ט"ו ע"ב ושם מפו' יוצא שגם הוא היה דעתו נוטה להקל בהשלכת קיסם שכתב וזל"ה אלא שקרוב אני לומר דהשלכת העץ לתנור הראוי לאפות בו מהני טפי מהיכא שישראל הביא עיקר האש ואינו ראוי לאפות בו דבעץ איכא קרובי בישולא מיהת וכו' וכו', וכן דעת הרמב"ם זצ"ל להתיר בעץ בפרק י"ז מהל' מ"א עכד"ק עי"ש, הן אמת שלהלכה ולמעשה

ישראל בשעת זתבשיל אף עם התערובת היא דאו אין ניכר מעשה ישראל בפת גופיה, רק קודם לבדו הסיק התנור והריקו, ואין ניכר מעשה ישראל כלל בשעת אפיה ודו"ק עכ"ד ע"ש.

ואנכי הוואה אחר המח' מאהבתיה דמר ומכת"ר כל דבריו אלה אינם צודקים לפו"ד א) הנה מדברי מר"ן בב"י הנ"ל יוצא מפורש שהוא מפרש דברי הר"ן הנ"ל דלא כוותיה דהט"ז וכמש"ל, ובונה נסתרו ממילא דבריו זונ"ל שכתב לאסור או להתיר לדעת מר"ן, שא נא ענינך יראה, ב) גם הבנתו בדברי הט"ז אינה צודקה כי הט"ז אין כוונתו על תערובת מלאכת ישראל עם מלאכת הגוי אלא כוונתו על ההכר, ז"א דבעינן שיהיה מעשה ישראל ניכר, וכדמוכח להדיא מסו"ד שכתב ע"כ לא ניכר מעשה ישראל ע"ש, וכן מוכח מדברי המשבצות בסי' קי"ב סק"ז ע"ש, לא כן התערובת מי זה אמר שהיא אוסרת, הרי בגמרא שם ל"ח ע"א וע"ב במימרות הנ"ל, ובהרמב"ם שם ובש"ע שם ונו"כ מפו' להדיא שהתערובת אינה אוסרת כלל, אלא אדרבא מתרת שהרי אם הניח ישראל הקדרה ע"ג האש ושוב בא הגוי ותגיס בה, או להפך מותר, למרות שמלאכת ישראל מעורבת עם מלאכת הגוי בבישול גופיה ואין אסור אלא כשכל הבישול נעשה ע"י הגוי ומפו' שם, וא"כ ה"ה בהדלקת האש של התנור למרות שהיא מעורבת מותר לכו"ע, ועוד מן הדין אפי' בהשלכת עץ באופן דמקרב בישוליה מותר מה"ד לכו"ע ע"י תוס' שם ל"ח ע"ב ד"ה ואתא ישראל וכו' וכמ"ש אנן בעניותין למעלה בהרי חבה ע"ש, וא"כ איך אפשר לייחס להר"ן ולהט"ז סברא זרה כזאת, אלא כוונתו פשוטה שהוא רק מטעם ההכר וכמש"ל, ג) מ"ש זול"ה והיה דקי"ל בפת דאפי' קיסם מהני ר"ל בשעת שהסיק את התנור קודם אפיה וכו' ע"ש, גם זה לא צודק כי ברור דלפי' הט"ז הנ"ל יוצא להר"ן דבפת גופי לא מהני השלכת קיסם אפי' באופן דמקרב בישוליה ואפי' לפני הוצאת האש, הן לפי הבנתנו בדברי הט"ז שהוא מטעם דבעינן הכר גדול, והכר זה אינו מספיק לפי שיטתו, והן לפי הבנתו שהוא מטעם תערובת, כי הגם דבשעת האפיה לא היה

שם הלכה י"ג וכן פסק מר"ן מלכא שם בסי' קי"ב ס"ט זול"ה הדליק הגוי התנור וכו' או שהדליק הגוי ואפה הגוי ובא ישראל ונער האש מעט הר"ן מותר ואפי' לא זרק אלא עץ אחד לתוך התנור התיר כל הפת שבו וכו' ע"ש, משמע להדיא שהם סוברים כפשטא דתלמודא ז"א שאפי' הגוי הדליק האש ואפה כבר בכ"ז כל עוד שלא הגיע לגדר האוסר לכל מר כדאית ליה וכמש"ל בהרחבה, החתוי של ישראל מתיר לדינא דתלמודא, וקשה כחומץ לדחוק ולומר שהוא הר"ן סובר ש"ש שם בגמרא ואתא ישראל וחתה ר"ל שחתה באיזה גחלת שבשוארה שמה אחר שפיגה הגחלים משם, אלא פשטא דתלמודא מורה צדק כמש"ל ודו"ק.

ושוב אחרי כל זה ראה ראיתי לידידי הרה"ג כמ"ה שלום מטאש שליט"א בספרו הנכבד הנדפ"מ מזרח השמש שם בסי' קי"ג ס"ז שהביא דברי הר"ן והט"ז הנ"ל הלא כה דבריו בשלימות (כדי לשאת ולתת בהם כיד ה' הטובה עלינו) זול"ה ע"י ט"ז בשם הר"ן הטעם, ופי' אותו הוא דשאני בפת דמלאכת הגוי אינה מעורבת כלל עם מלאכת ישראל, דבשעה שמכניס הפת כבר הוציא כל האש ולא נשאר כ"א ההבדל לבד, משא"כ בבישול דבבת אחת מעורבים מעשה ישראל ומעשה הגוי, שהרי גוף האש בעין תחת התבשיל, ולפי דבריו הפת שלנו שהאש בעין בשעת האפיה אסור לדעת מר"ן, וכן אם בשל בתנור עם הפת התבשיל באופן שהוציא האש קודם שיכניס התבשיל לתנור מותר גם לדעת מר"ן, והיה דקי"ל בפת דאפי' קיסם מהני, ר"ל בשעה שהסיק התנור קודם האפיה סייע הישראל בקיסם ואז מותר דבשעת האפיה מיהת לא היה תערובת במלאכה, וזה מוכרח דאי לא"ה הא אפי' הדליק ועשה ישראל הכל, רק שלא סלק האש אסור, וכ"ש בעשה רק קיסם לבד, אלא ע"כ דעשה באופן המותר שסלק האש וקודם שסלק האש סייעה ישראל בקיסם, וע"י סיוע נעשה כאלו עשה הכל והוי מלאכה מיוחדת וע"י משבצות זהב, ואך קשה לי על סברא זו דאדרבה כשתהיה עבודת יותר טובה משהיה בשעה שאין הפת בתנור כלל

סייעו ישראל באפיה באופן המועיל מן הדין, זה ג"כ מותר ועדיף, ואתי בכ"ש מהבישול, זה) ונוסף גם כן הקושיא שהקשה איהו גופיה על סברא זו לפי הבנתו בט"ז וכמ"ל, אלא ברור שכוונת הט"ז בדברי הר"ן היא לא מטעם תערובת אלא מטעם ההכר וזה פשוט ודו"ק.

כי הוא זה מה שנלעד, בעזר אלהי ישועתי, וצויי"מ וימ"ן, החו"פ נהריה (ישראל) היום כ"א לחודש אלול המרוצה ש"ש התש"ל בא ס' א"ך טוב לישראל אלהים לברי לבב, עבד האל הנאמן.

תערובת בכ"ז הרי בהדלקת האש היתה תערובות ואדרבה מעשת הגוי שהיה הוא העיקר המוכר, ולקושטא דמילתא כך הוא הדין לדעת הר"ן שהש" לכת העץ אינה מתרת אפי' באופן דמקרב בישוליה קצת וכ"ש השלכת קיסם בעלמא וכמ"ל בהר" חבה, ד) ועוד סיים ואמר בנקודה זו וזל"ה ואז מותר דבשעת האפיה מיהת לא היה תערובת במלאכות וכו' עי"ש, משמע מדבריו שזה עדיף, ואדרבה זה מגדע גרע שהאפיה היתה כולה ע"י גוי, וברור הדבר לעין קל זלדעת הר"ן והט"ז ג"כ אפי' אם הגוי הדליק התנור לבדו והדביק את הפת, ושוב

מכאן אמרו ארבעים אלפים מישראל, שנתקבצו יחד ויצאו למלחמה ויש ביניהם זוג אחד תלמידי חכמים, דומה להם כאלו אחזו מגן ותריס וחרב פיפיות בידם, לכך נאמר,,מגן אם יראה ורומח בארבעים אלף מישראל.

(אליהו רבא פרק יוד)